

Exempel på gymnasiearbete inom samhällsvetenskapsprogrammet - beteendevetenskap

Hedersföreställningar – ett samhällsfenomen?

Elevens idé

Sophia är intresserad av sociologiska frågeställningar och av hur samhället påverkar individen. Hon har en vän som har sina rötter i en kultur där hedersföreställningar ibland förekommer. Sophia och vännen har diskuterat begreppet hederskultur och hon har svårt att förstå en livshållning som begränsar individens möjligheter att på egen hand välja livspartner och livsstil. Sophia vill veta mer om hedersföreställningar. Hon vill förstå och försöka finna en förklaring till detta samhälleliga fenomen.

Frågeställning

Sophia formulerar en generell och tydlig frågeställning:

- *Vilka är orsakerna till att hedersföreställningar förekommer?*

För att kunna besvara frågan behöver hon kunskap om vad hedersföreställningar är och vilken funktion de kan ha i ett samhälle.

Gymnasiearbetet kommer att betona strukturella orsaker men Sophia utgår från två intervjuer för att få ett individuellt perspektiv i arbetet. Hon kommer även att pröva ett genusperspektiv gentemot frågeställningen för att få ett problematiserande inslag i gymnasiearbetet. Initialt tänker Sophia inte diskutera religionens betydelse för hedersföreställningar då hon i religionskunskapsämnet arbetat med frågan och fått bilden att religionens roll inte är central på ett strukturellt plan. Om religionen kommer fram som en viktig orsak i litteraturen eller i intervjuerna som ska genomföras så får den ursprungliga avgränsningen revideras. Eftersom de per-

soner som ska intervjuas har emigrerat från ett annat land skulle kulturmötet i Sverige kunna vara en viktig aspekt att fördjupa sig i för att kunna göra bra tolkningar, men här gör Sophia en avgränsning på grund av den begränsade omfattning som gymnasiearbetet har.

Koppling till examensmålen

Sophias gymnasiearbete harmonierar med samhällsvetenskapsprogrammets examensmål och berör centrala kunskapsområden inom programmet. Ett viktigt mål för programmet är att eleven ska utveckla kunskaper om "samspelet mellan individ och samhälle samt om hur människors livsvillkor varierar över tid och rum". Gymnasiearbetet betonar specifikt samspelet mellan individ, grupp och samhälle och hur livsvillkoren för individer varierar med det kulturella och geografiska rummet. I examensmålen betonas även att utbildningen på samhällsvetenskapsprogrammet ska behandla frågor om bland annat genus, vilket detta gymnasiearbete har som ett centralt perspektiv. Utbildningen ska även utveckla elevernas vetenskapliga medvetenhet genom att bland annat "pröva att tillämpa teorier och metoder som används inom samhällsvetenskapen". Detta är vad Sophias gymnasiearbete specifikt kommer att ägnas åt.

Planering

Sophia väljer att skriva arbetet i rapportform som en förberedelse inför kommande universitets- eller högskolestudier. På skolan finns en mall för hur rapporterna ska skrivas och som eleverna tidigare arbetat efter.

Hon skriver arbetet individuellt men deltar i en responsgrupp med tre andra elever som också valt rapportform med samhällsvetenskaplig inriktning. Genom att följa andra elevers arbeten får hon inspiration till det egna arbetet och kan förbereda sig för responsen. Efter att ha formulerat sin frågeställning och diskuterat den med läraren gör Sophia upp en tidplan och en planering som innehåller avstämningspunkter såsom litteraturstudier, textanalys, intervjuundersökning, rapportskrivning, presentation, respons och utvärdering.

Genomförande

Sophia hade kunnat genomföra arbetet som en ren litteraturstudie och använda textanalys som den enda metoden för att vinna kunskap om sitt ämnesområde. Nu har hon valt att även använda intervju som en kompletterande metod. Det gör hon delvis för att ge arbetet en personlig dimension och en erfarenhetsbaserad utgångspunkt, men även för att tillämpa intervjuetodik som en övning för framtida studier.

Sophia har erfarenhet av att arbeta med vetenskapliga teorier och metoder från bland annat kurserna i samhällskunskap, psykologi och sociologi. Hon läser in sig på litteratur och teorier och genomför sedan två djupintervjuer. Den främsta teorin som hon finner och som kan komma till användning i tolkningsarbetet med intervjuerna är en teori av Simon Ekström (2005) som vill göra gällande att begreppet heder fungerar som en social värdemätare i många samhällssystem vilket kan ge tillträde till viktiga sociala och politiska arenor. Hon använder också ett genusperspektiv i tolkningen av intervjuerna.

Efter den första inläsningen av litteraturen framkommer att de huvudsakliga resonemangen kommer att beröra de olika samhällssystem som karaktäriserar vännens ursprungsland och Sverige. Det blir uppenbart för Sophia att statens roll är helt olika. I Sverige finns andra möjligheter för staten att bistå de enskilda individerna med social och ekonomisk grundtrygghet. I det andra landet blir i stället familjen och släkten en central institution för att garantera individerna en god livsresa. I Sverige bistår den offentliga sektorn individens välmående, ett bistånd som är begränsat i det område som hennes vän kommer ifrån. Hon tar reda på hur mycket det kostar för en individ i Sverige att få möjligheten till sjukvård, utbildning och sociala försäkringar. I det andra landet är det i praktiken upp till familjen och släkten att till stora delar stå för denna försörjning. Detta styrks i de intervjuer som Sophia utför med sin vän och dennes pappa. Det framkommer också hur svårt det kan vara att frigöra sig från de normer som respektive samhällssystem bygger på. I alla fall om man vuxit upp i nästan ett helt liv i ett annat land. Trots att vännens pappa flyttat till Sverige för femton år sedan har han till exempel svårt att förlika sig med den frisläppta sexualiteten som han uppfattar finns i Sverige. Normerna sitter djupt. Att det här är jobbigt för vännens pappa blir tydligt för Sophia. Samtidigt upplever hon vilken sammanhållning det ger att familjen och släkten är så betydelsefulla. Det verkar skapa en väldig trygghet och känslan av att man aldrig är ensam.

Rapporten följer gängse formalia och struktur för vetenskapliga arbeten. Innehållet i rapporten utgörs av frågeställning, metod och teori, en avhandlingsdel med diskussion och resultat samt en sammanfattning.

De elever som väljer att skriva sitt arbete i rapportform ska även skriva en sammanfattning på engelska. Sammanfattningen ska vara ett sammandrag av rapporten med frågeställning, metod, teori, avhandling och slutsatser. Sophia får slå upp en del ämnesspecifika begrepp och termer och bemödar sig om att texten är sammanhängande och välskriven. Den engelska sammanfattningen skriver hon först när hela rapporten är klar. Den placeras direkt efter rapportens försättsblad.

När rapporten är färdig, förbereder och genomför hon en muntlig presentation och ger muntlig respons på en annan rapport.

Utvärdering

På Sophias skola sker utvärderingen av gymnasiearbetet på två sätt. Hon gör en skriftlig utvärdering som skickas till läraren. En kompletterande muntlig utvärdering görs även i den responsgrupp som hon har deltagit i tillsammans med läraren. Sophia får på så sätt möjlighet att själv i lugn och ro reflektera över sin insats i den skriftliga utvärderingen. Under ordnade former kan hon sedan diskutera genomförande och resultat med de andra som följt hennes arbete, vilket i Sophias fall också inkluderar ett samtal där både läraren och medbedömaren är med.